

slavko šohaj

moderna galerija
jazu
zagreb

27. 12. 1968/17. 1. 1969.

mladenka šolman

Na kolektivnim izložbama sretali smo djela Slavka Šohaja, djela ne-nametljive prisutnosti, rafinmana, specifičnog kolorističkog ugođaja, tihih prostora i predmeta koji se oglašuju. Umjesto iznenadnih skokovitih obrata ovdje uvijek nalazimo sigurnost, toplinu i slojevitost svijeta koji nas okružuje; tu nas više osvaja kompleksnost sadržaja i odnosa nego analitičko poniranje u dubinu. Njegove slike uvijek su bile ugodna oku, poticaj imaginaciji, podstrek refleksiji. Nisu se bučno nametale, ali su se zato postojano pamtile. Prihvaćali smo ih kao izraz unutarnjih vrijednosti, koje su obojene historijskim tembrom i onda kada se najočitije okreću sadašnjosti, jer u svom kontekstu nikada nisu iznevjerile tradiciju i to u njenom najboljem smislu.

Budući da je ovo prva samostalna izložba S. Šohaja u Zagrebu, prvi put nam se pružila mogućnost da sagledamo jedno djelo u njegovom rastu, kretanjima, htijenjima. Pružila se mogućnost da jasno uočimo njegovo ishodište, otvaranje vlastitih vidika, otkrijemo perimetre dosega i konačno ocrtamo prostor njegova suvereniteta.

Izložba je obuhvatila širok izbor djela, i to od prvih postakademijskih radova, u kojima se utjecaji izražavaju u svojoj još nediferenciranoj složenosti, sve do sezanskih i matisovskih programskih zahtjeva na kojima je postavljao temelje svome senzibilitetu, iako već 1933. godine uočavamo »Jabuke« kao djelo izvanredne čistoće, jednostavnosti, čvrstine. . . . Ne u smislu stroge konstrukcije volumena, nego odmah u početku na temelju slobodne kolorističke izgradnje površine platna, u kojoj je realizacija stvari bila sasvim podređena sazvučju boja« (G. Gamulin). U tim traženjima »sazvučja boja«, otkriva se put njegove vlastitosti koji će unutar sebe podrazumijevati tri naglašene etape individualiziranih karakteristika, ali bez preloma i dramatskih obrata. »Voštanim cvijećem«, 1950—54. godine Šohaj se javlja s jasno izraženom posebnosću kojom kao da je, asimilirajući i sintetizirajući iz bogatog likovnog repertoara samo one sugestije koje su odgovarale njegovu likovnom credu, razvio sredstva i jedan oštar, detaljan i istinit pristup komornim stranama života. Šohaj nikada ne traži istinu predmeta »po sebi«. Njega ponajprije interesira kako se u ambijentalnoj interakciji s našim življenjem zbiva oljuđivanje predmetnosti. Bogatu sadržajnost i iznijansirane kvalitete, formalne i sadržajne, svega onoga čime je čovjek okružio sebe i upotpunio svoj život, Šohaj izvlači u prvi plan prenoseći nam vlastitu doživljajnost kolorističkih i emotivnih senzacija. »S. Šohaj spaja linearne ritmove sa jezgrovitim kolorističkim odnosima na koje svodi vizuelne osete,

tako da se u njegovom slučaju može podjednako govoriti o ekspresivnosti i o dekorativnosti« (A. Čelebonović). To bi bila lapidarno izražena bit formalnih oznaka prepoznatljivosti njegova djela, ali ona podrazumijeva mnogo više, naročito u mucu traženja i dolaženja do tih oznaka.

Od pedesetih do šezdesetih godina autor je, dakle, preokupiran odnosima predmeta, njihovim vezama, usklađivanjem i pomirenjem u cjelini vlastitih posebnosti predmeta u kojima se ne gube individualne crte, nego se štaviše ističu u skali subjektivnih harmonija koje su medijum vezanja. Stanovita euklidovska jasnoća rađa oporošću slike, čvrstinom kompozicije i »konkretnošću« materije. Orkestracija boje i kvaliteta harmonije ovise o sadržaju, jer, ma koliko se radilo o subjektivnosti transpozicije, njegovo je polazište prvenstveno zasnovano u objektivnom. Mada je riječ o različitim polaznim osnovama (»Slikar i predmeti«, 1957, »Mačak i cvijeće«. 1958, »Kamene kuće«, 1958), dominantan je isti umjetnički zahtjev koji svoj apogej doživljava u »Stolu« i »Zelenoj škripanji« iz 1958. god., gdje kompozicijska i koloristička sloboda trjumbiraju u poetskom preoblikovanju stvarnog.

Šezdesetih godina pojavljuju se neki novi momenti u Šohajevu djelu. Dominacija subjektivnog u apstraktnom izrazu i bitno drugačiji estetski i likovni zahtjevi ostavili su traga, bolje rečeno našli odjeka i u njegovu slikarstvu. U kom smislu? Prvenstveno u smislu snažnijeg prožimanja i uvjetovanosti jednog predmeta drugim; linearnost postaje tiša, gubi se, čvrstina rubova, jasnoća omeđenosti i zatvorenosti bojom kao da je ustupila mjesto uvjerenju da sve i nije tako izvjesno kako se pokazuje; vizuelnu egzaktnost i određenost načela je psihološka dvoumica i doživljajna složenost. Rezultati takvog gledanja pokazuju se u slikama »Vaza i

svijećnjak«, 1963, »Crne ruže«, 1965, »Kaktusi«, 1966, na kojima dominira fluidnost oblika uz istovremeno kolorističko prožimanje i međusuglasja, ali uvijek s veoma velikom brigom i ustrajnošću za postizanje kolorističkog sklada široke skale dojmova. Te tri slike uzimamo stoga što se na njima iskušavala jedna mogućnost koja je mogla uroditi plodom čiste apstrakcije, na koju je stvarno i upućivala. Međutim, Šohaj nije krenuo tim pravcem. Ostao je i dalje vezan za predmetni svijet, ali ne više jednako očigledno kao prije. Iskustva su bila prejaka da bi bila zaboravljena, ili neuzeta u obzir. Obogaćen njima on će ostvariti djela osobite vrijednosti — »Modro cvijeće«, 1967, »Lubenica«, 1968, ili pejzaž »Nasadi na obali«, 1968, u kojima će zazvučati novi skladovi, bljesnuti smioni akcenti, dati vrijednost prostoru, ali uvijek poštujući polazište svoga dojma. U isto vrijeme javljat će se i platna u kojima arabeske šara tendiraju dekorativnom, gdje je površinsko dovedeno u prvi plan (»Čaša na okrugloj draperiji«, 1968), što se može činiti i kao moment povlačenja konzekvenca iz pretpostavki jednog opredjeljenja.

Kultura slikarskog postupka sprečava autora da odlazi u maniru, iako se u slikama posljednjeg razdoblja donekle iscrpljuju bogate mogućnosti iznalaženja kojima je obilovalo njegovo djelo. Slavko Šohaj je ostvario djela neospornih kvaliteta i stoga nam ostavlja nadu u daljnju stvaralačku interpretaciju mnoštva osebnih uporišta kojima raspolaže današnji likovni trenutak.